

Täysistunto

Torstai 23.11.2023 klo 15.59—20.04

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kirjanpitolain ja tilintarkastuslain muuttamisesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 20/2023 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 5/2023 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö TaVM 5/2023 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Keskustelu, edustaja Puisto.

Keskustelu

19.44 **Sakari Puisto ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on talousvaliokunnan mietintö hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi kirjanpitolain ja tilintarkastuslain muuttamisesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi. Nostan laajasta mietinnöstä esiin keskeisiä näkökulmia.

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi kirjanpitolakia, tilintarkastuslakia, osakeyhtiölakia, osuuskuntalakia, tilintarkastajan vuosimaksusta ja laadunvalvonnan maksuista annettua lakia, luottolaitostoiminnasta annettua lakia, lakia talletuspankkien yhteenliittymästä, vakuutusyhtiölakia, eläkesäätiöistä ja eläkekassoista annettua lakia, merimieseläkelakia, maatalousyrittäjän eläkelakia, arvopaperimarkkinalakia, Finanssivalvonnasta annettua lakia ja kaupparekisterilakia. Ehdotetuilla laeilla pantaisiin täytäntöön yritysten kestävyysraportointia koskeva EU-direktiivi.

Ehdotukseen sisältyy direktiivin mahdollistaman kansallisen liikkumavaran käyttö ulottamalla sääntely koskemaan myös suurikokoisia ja pörssilistattuja osuuskuntia sekä suurikokoisia eläkesäätiöitä ja -kassoja. Lisäksi direktiivissä edellytetty digitaalisuusvaatimus toimintakertomukseen sisällytettävälle kestävyysraportille ehdotetaan ulotettavaksi kansallisesti myös tilinpäätökseen. Hallituksen esityksessä todetaan, että julkisten tiedonantovelvoitteiden sääntely on Suomessa perinteisesti toteutettu neutraliteettiperiaatteen mukaisesti eli riippumatta asianomaisen raportointivelvollisen liiketoiminnassaan käyttämästä juridisesta muodosta. Talousvaliokunta puoltaa näitä kansalliseen harkintavaltaan perustuvia laajennuksia. Ehdotetulla lainsäädännöllä pyritään varmistamaan, että yritykset julkistavat sijoittajien ja muiden sidosryhmien saataville luotettavia ja vertailukelpoisia tietoja toiminnastaan.

Raportoitavilla kestävyysseikoilla tarkoitetaan ympäristöön, yhteiskuntaan ja ihmisoikeuksiin sekä yritysten hallintotapaan liittyviä tekijöitä. Kestävyysraportin tulee sisältää tietoa sekä yrityksen toiminnan vaikutuksista ihmisiin ja ympäristöön että kestävyysseikojen vaikutuksista yritykseen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 61/2023 vp

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä todetaan osuuskuntia koskevaa laajennusehdotusta arvioitaessa, että kattavaa soveltamista puoltaa toimiminen markkinoilla, joilla kilpaillaan osakeyhtiöiden kanssa. Toisaalta huoltovarmuuden ylläpitäminen sekä maatalouden ja elintarvikehuollon kustannusrakenteen raskaus verrattuna muihin EU-maihin ovat merkityksellisiä seikkoja kansallisesti. Tämän vuoksi alkutuotantoon liittyvien osuuskuntien osalta ehdotetaan poikkeusta, jonka mukaan osuuskunta, jonka liikevaihdosta kertyy enemmän kuin puolet elintarvikelain 5 §:n 2 momentin 4 kohdassa tarkoitettusta alkutuotannosta tai alkutuotannon hankinnasta, voi päättää jättäytyä kestävyysraportoinnin ulkopuolelle. Ehdotuksen taustalla on se, että ulkomaiset osuuskuntamuotoiset alkutuottajat mitä ilmeisimmin jäävät kestävyysraportointivelvoitteen ulkopuolelle, jolloin uhkana on, että kilpailuasetelma vääristyisi ilman poikkeusmahdollisuutta. Poikkeuksen soveltaminen edellyttää, että vähintään puolet asianomaisen osuuskunnan liikevaihdosta kertyy alkutuotannollisista tai alkutuotannon hankinnan toimista.

Arvoisa puhemies! Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla toimii 22 ammattikorkeakoulua. Ammattikorkeakoululain mukaan ammattikorkeakoulu on osakeyhtiömuotoinen oikeushenkilö, johon sovelletaan osakeyhtiölakia, jollei ammattikorkeakoululaissa toisin säädetä. Ammattikorkeakouluosakeyhtiön toiminnan tarkoituksena ei ole voiton tavoittelu, eikä se jaa osakkeenomistajalle osinkoa tai tuota muuta taloudellista etua osakkeenomistajalle tai muulle toimintaan osallistujalle. Osakkeenomistajat ovat muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta kuntia ja kaupungeja.

Ehdotettua kestävyysraportointia koskeva sääntely koskee muun muassa suuryrityksiä, jotka määritellään kolmen suuruusluokkaa koskevan kriteerin — taseen loppusumma 20 miljoonaa euroa, liikevaihto 40 miljoonaa euroa ja henkilöstön määrä 250 henkilöä — avulla. Jos vähintään kaksi kolmesta raja-arvosta täyttyy, raportointivelvollisuus koskee kyseistä osakeyhtiötä. Saadun selvityksen mukaan osa osakeyhtiömuotoisista ammattikorkeakouluista täyttää kestävyysraportointiin velvoittavat kriteerit eri yhdistelminä ja osalla ne jäävät täyttymättä.

Ammattikorkeakoulujen liikevaihto muodostuu pääosin valtiolta tulevasta rahoituksesta. Opetus- ja kulttuuriministeriö ohjeistaa korkeakoulujen taloushallintoa ja talousraportointia yhteisellä korkeakoulujen taloushallinnon koodistolla. Tällä pyritään saamaan korkeakoulujen ohjaukselle ja raportoinnille yhtenäinen tietopohja. Korkeakoulut noudattavat koodiston mukaisesti kirjanpitolakia, mutta korkeakoululait antavat mahdollisuuden antaa valtioneuvoston asetuksella tarkempia säädöksiä korkeakouluihin sovellettavista tuloslaskelma- ja tasekaavioista.

Talousvaliokunta katsoo, että ammattikorkeakoulut on tarkoituksenmukaista jättää säädettävän kestävyysraportointivelvoitteen ulkopuolelle. Korkeakoulujen vastuullisuusraportointia on kehitetty yhdessä korkeakoulujen kanssa ja niiden toiminnan näkökulmasta. Tätä työtä on myös saadun selvityksen mukaan tarkoitus jatkaa.

Arvoisa puhemies! Kestävyysraportointidirektiivi edellyttää, että yritysten on annettava kestävyysraportin sisältävä toimintakertomus sähköisessä raportointimuodossa. Hallituksen esityksessä velvoite tietojen toimittamisesta digitaalisessa muodossa ulotetaan koskemaan myös tilinpäätöstä. Valiokunta pitää linjausta perusteltuna, sillä toimintakertomus liitetään aina tilinpäätökseen ja nämä asiakirjat muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden, jossa tilinpäätösinformaatio osaltaan edesauttaa jäsentämään kestävyysraportin tietojen merkitystä yrityksen toiminnassa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 61/2023 vp

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan pörssiyhtiöihin ei tule kohdistumaan kaksinkertaista laatimisvelvollisuutta. Sama tietotekninen menettely, jota pörssiyhtiöt ovat EU-lainsäädäntöön perustuen noudattaneet tähänkin asti, koskee myös sitä tilinpäätöskokonaisuutta, joka tulee lainmuutoksen myötä toimitettavaksi Patentti- ja rekisterihallitukselle.

Valiokunta toteaa lisäksi, että tarve hoitaa raportointi niin sanotulla yhden luukun periaatteella on tunnistettu myös kansallisen lainsäädännön valmisteluvaiheessa. Sääntely, joka mahdollistaisi yritykselle tilinpäätösaineiston ja kestävyysraportoinnin materiaalin toimittamisen vain yhdelle viranomaiselle, jonka kautta materiaali toimitetaan edelleen muille viranomaistahoille, olisi talousvaliokunnan näkemyksen mukaan kannatettava. Asiaa ei ole kuitenkaan mahdollista ratkaista nyt käsillä olevan kestävyysraportointidirektiivin täytäntöönpanon yhteydessä.

Talousvaliokunta toteaa lopuksi, että vaikka kestävyysraportointidirektiivi koskettaa pääasiallisesti suuria yrityksiä, sillä on epäsuoria vaikutuksia myös pienempiin yrityksiin. Raportointivelvollisuus edellyttää tarvittavien tietojen saamista pieneltäkin yritykseltä, jos se on kestävyysvaikutuksiltaan olennainen kestävyysraportointiyrityksen arvoketjussa. Näin ollen valiokunta pitää tärkeänä, että uuden lainsäädännön tiedottamisessa huomioidaan myös pk-sektorille tarjottava koulutus ja yritystukipalvelut. Arvoketjun kautta välillisesti lakien soveltamisalan piiriin tulevat pk-yritykset tarvitsevat rajallisten resurssiensa vuoksi erityistä tukea sekä digitaalisten ratkaisujen että muiden kohdennettujen palveluiden muodossa. Myös kestävyysraportointiyrityksen omassa intressissä on järjestää arvoketjunsä käyttööön mahdollisimman selkeät toimintatavat informaation keräämiseen ja välittämiseen. Valiokunta korostaa, että kesällä 2024 julkistettavissa pk-yritysten kestävyysraportointistandardeissa tulee ottaa huomioon pienempien yritysten kestävyysraportointiin ja informaation keräämiseen liittyvät rajalliset voimavarat.

Arvoisa puhemies! Talousvaliokunnan päätösehdotus on, että eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksena esitykseen HE 20/2023 vp sisältyvät 7., 13. ja 14. lakiehdotuksen ja että eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 20/2023 vp sisältyvät 1.—6. ja 8.—12. lakiehdotuksen. Mietintö on yksimielinen.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 20/2023 vp sisältyvien 1.-14. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.